

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutus

Sanni Tanskanen

”KYLLÄHÄN SE VAIKUTTAA KOKO KOULUUN”
Kokemuksia hyvinvointiohjaajan yhteisöllisestä työstä koulussa

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2021
Sosiaalialan koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä
Sanni Tanskanen

Nimeke
" KYLLÄHÄN SE VAIKUTTAA KOKO KOULUUN " Kokemuksia hyvinvointiohjaajan yhteisöllisestä työstä koulussa

Toimeksiantaja
Joensuun kaupungin hyvinvointipalvelut

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda esille hyvinvointiohjaajan yhteisölliseen työhön liittyviä kokemuksia kouluympäristössä. Tavoitteena oli saada selville, mitä työnkuvaan liittyvä yhteisöllinen työ on ja tuoda esille hyvinvointiohjaajan mahdollisuudet tehdä yhteisöllistä työtä koulussa varhaisen tuen keinoin. Toimeksiantajan toimi Joensuun kaupungin hyvinvointipalvelut.

Opinnäytetyö toteutettiin haastattelemalla Joensuun alueella toimivia kolmea hyvinvointiohjaajaa sekä näissä kouluissa toimivia rehtoreita, erityisopettajia ja koulukuraattoreita. Tutkimus oli laadullinen ja se tehtiin puhelimitse teemahaastatteluna: yksilö- ja ryhmähaastatteluna. Analysointimenetelmänä käytettiin teemoittelua. Tutkimuskysymykset olivat "Mitä hyvinvointiohjaajan yhteisöllinen työ on käytännössä?", "Millaisena olet kokenut hyvinvointiohjaajan tekemän yhteisöllisen työn?" ja "Miten koet, että yhteisöllinen työ on onnistunut?".

Haastatteluissa yhteisöllinen jaettiin luokissa tehtävään työhön, yhteistyöhön, jalkautuvaan työhön ja tapahtumiin. Työ koettiin tärkeäksi ja tarpeelliseksi, ja sillä oli ollut vaikutusta oppilaisiin, työyhteisöön ja koko kouluun. Hyvinvointiohjaajan yhteisöllinen työ koettiin onnistuneeksi. Haasteiksi mainittiin yhteistyöhön, resursseihin ja työnkuvaan liittyviä asioita. Jatkotutkimusideana voisi tutkia hyvinvointiohjaajien työnkuvaa laajemmalla alueella tai kehittää tutkimuksen tuotoksena opas yhteisölliseen työhön.

Kieli
Suomi

Sivuja 39
Liitteet 1
Liitesivumäärä 1

Asiasanat
Yhteisöllisyys, varhainen tuki, hyvinvointiohjaaja

THESIS
May 2021
Degree Programme in Social Services

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Author
Sanni Tanskanen

Title
"Yes, it Does Affect the Whole School" Reflections of Welfare Supervisor's Communal Work in School Environment.
Commissioned by
Welfare Services of the City of Joensuu

Abstract

This thesis is about the community work of a welfare supervisor. The aim of the thesis was to highlight the reflections of a welfare supervisor's community work in a school environment. The first goal was to get a clear picture of what community work is like in practice. The second goal was to highlight the opportunities for the welfare supervisor to do community work in the school through early support. The research was done by interviewing three welfare supervisors working in the Joensuu area, as well as principals, special education teachers and school social workers of these schools. The research is qualitative. The interviews were done by telephone as a thematic interview; as an individual and group interview. The method of analysis was thematic design.

The research questions were as follows; "What is a the welfare counselor's community work in practice?", "How have you experienced the welfare supervisor's community work?" and "How would you reflect on how the community work has succeeded?". In the interviews, the community work was divided into classroom work, collaboration, being among students, and events. The work was seen important and useful, it had had an impact on students, the work community and the whole school. The work was perceived as successful. Issues which were related to cooperation, resources and job description were seen as challenges. Further research idea would be to study supervisors' job description in wider area or to study the experiences of students.

Language
Finnish

Pages 39
Appendices 1
Pages of Appendices 1

Keywords
Communality, early support, welfare supervisor

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Yhteisöllisyys	6
2.1	Yhteisöllisyys käsitteenä	6
2.2	Yhteisöllisyys koulussa ja oppilashuollossa	7
3	Hyvinvointiohjaajan työnkuva	9
4	Varhainen tuki	11
4.1	Varhainen tuki käsitteenä	11
4.2	Varhainen tuki koulussa ja oppilashuollossa	12
5	Tutkimukset ja aikaisemmat opinnäytetyöt	14
6	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	14
7	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat	15
7.1	Laadullinen tutkimus	15
7.2	Teemahaastattelu	17
7.3	Aineiston käsittely	18
8	Opinnäytetyön tulokset	20
8.1	Yhteisöllinen työ käytännössä	20
8.2	Kokemuksia yhteisöllisestä työstä	23
8.3	Yhteisöllisen työn onnistuminen	25
9	Pohdinta	27
9.1	Johtopäätökset	27
9.2	Luotettavuus ja eettisyys	30
9.3	Tutkimusprosessin arviointi	32
9.4	Ammatillinen kasvu	34
9.5	Jatkotutkimusidea	35
	Lähteet	36

Liitteet

Liite 1	Tutkimushaastattelurunko
---------	--------------------------

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda esille hyvinvointiohjaajan yhteisölliseen työhön liittyviä kokemuksia koulussa. Ensimmäisenä tavoitteena oli saada selkeämpi kuva siitä, millaista työnkuvaan liittyvä yhteisöllinen työ on käytännössä. Toisena tavoitteena oli tuoda esille hyvinvointiohjaajan mahdollisuudet tehdä yhteisöllistä työtä koulussa varhaisen tuen keinoin. Opinnäytetyö toteuttiin haastattelemalla Joensuun alueella toimivia kolmea hyvinvointiohjaajaa sekä näissä kouluissa toimivia rehtoreita, erityisopettajia ja koulukuraattoreita. Raahen kaupunki (2019) kuvaa hyvinvointiohjaajaa koulun arjessa olevaksi aikuiseksi, jonka työhön kuuluu kohdata ja olla tukena lapsille ja nuorille. Työnkuvaan kuuluu sekä yksilöllinen tuen tarjoaminen, että laaja-alainen yhteisöllinen toiminta. (Raahen kaupunki 2019.)

Toimeksiantajana toimi Joensuun kaupungin hyvinvointipalvelut, joita lähestyin itse kuultuani hyvinvointiohjaajista. Työnkuva on uusi, joten siitä kaivataan tutkimusta. Hyvinvointiohjaajan työnkuvan tutkimisen voi nähdä osana työnkuvan, koulun hyvinvoinnin ja laajemmin hyvinvointipalveluiden kehittämistä. Nuorten hyvinvointia koulussa voidaan edistää yhteisöllisellä toiminnalla, kouluviihtyvyyden lisäämisellä, minäkuvan vahvistamisella ja ennaltaehkäisevällä toiminnalla. (Laitinen, Haanpää, Francke & Lahtinen 2020, 15.)

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä avaan yhteisöllisyyden ja varhaisen tuen käsitteitä, jotka ovat osa hyvinvointiohjaajan työnkuvaa. Yhteisöllisyyttä ja varhaista tukea avaan myös koulun ja oppilashuollon näkökulmasta. Näiden lisäksi avaan hyvinvointiohjaajan työnkuvaa. Tutkimus on laadullinen ja toteutan sen teemahaastatteluna: hyvinvointiohjaajien ryhmähaastatteluna ja koulun toimijoiden yksilöhaastatteluina. Haastattelut toteutin etäyhteyksin vallitsevan koronavirustilanteen takia. Tutkimuskysymykset ovat ”Mitä hyvinvointiohjaajan yhteisöllinen työ on käytännössä?”, ”Millaisena olet kokenut hyvinvointiohjaajan tekemän yhteisöllisen työn?” ja ”Miten koet että

yhteisöllinen työ on onnistunut?”. Haastattelut nauhoitin ja käytin litteroinnin jälkeen teemoittelua.

2 Yhteisöllisyys

2.1 Yhteisöllisyys käsitteenä

Birckin (2020) mukaan yhteisöllisyyttä syntyy, kun ihmisten välillä on aktiivista vuorovaikutusta ja kontaktia. Yhteisöllisyys vaatii ihmisten välistä tuttavuutta, luottamusta, välittämistä, viihtymistä toisen seurassa ja motivaatiota olla yhdessä. Se kuitenkin vaatii koordinoimista ja yhteisten sääntöjen noudattamista. Yhteisöllisyyttä ei voi suoraan luoda ihmisten välille, mutta ympäristön ja ilmapiirin voi koordinoita sen edesauttamiseksi. Yhteisöllisyys ja yhteisö ovat sidoksissa toisiinsa, sillä yhteisössä voi syntyä yhteisöllisyyttä ja toisaalta yhteisöissä ajatellaan olevan yhteisöllisyyttä. (Birck 2020, 4 – 5.)

Pohjolan (2015) mukaan yhteisöllisyys on tapa antaa ja saada sosiaalista tukea ja toimia arjen yhteisöissä. Hän kuvaa erilaisia sosiaalisia verkostoja ihmisen elämässä perinteisen perheen ja suvun ulkopuolelta. Hän mainitsee kaveriporukat, urheiluseurat, sosiaalisen median ja internetin tuomat yhteisöt. Kuitenkin näissäkin korostuu arjen toiminta yhteisöissä: koulussa, töissä, päiväkodissa ja erilaisessa vapaa-ajan toiminnassa. Ihminen on sosiaalinen olento, joka pyrkii hakeutumaan muiden seuraan saadakseen sosiaalista pääomaa eli voimaannuttavaa tunnetta. Tämä sosiaalinen pääoma on tärkeä osa yhteiskuntaan kiinnittymistä ja siihen luottamista. (Pohjola 2015, 15 – 17.)

Meriluodon ja Marila-Penttisen (2015) mukaan yhteisöllisyyttä voi lähestyä osallisuuden käsitteen kautta. Osallisuus on kokemus kuulumisesta johonkin ja oman toiminnan merkityksellisyydestä. Osallisuudessa ihminen kokee voivansa toimia ja kuulua johonkin oman kiinnostuksen mukaan. Jotta ihminen voisi kokea olevansa osallisena johonkin, tulee hänellä olla mahdollisuus ja halu osallistua johonkin yhteisöön. Oman äänen kuulluksi tuleminen ja vaikuttaminen yhteisössä on tärkeää. (Meriluoto ja Marila-Penttinen 2015, 7 – 9.)

Nivala ja Ryyänen (2019) korostavat yksilön kasvua osana yhteisöä. Heidän mukaansa on tärkeä pohtia, millainen yhteisö tukee yksilön kasvua ja kehitystä, ja miten tällaista yhteisöllisyyttä saataisiin mukaan osaksi kasvatusta. He korostavat sellaisia yhteisöjä, joissa koetaan yhteisöllisyys merkitykselliseksi. Tällaiset yhteisöt vaikuttavat persoonan ja sosiaalisten suhteiden kasvuun ja kehitykseen. (Nivala ja Ryyänen 2019, 111).

Mäkisen, Raatikaisen, Rahikan ja Saarnion (2009) mukaan yksilöt, perheet ja ryhmät pitäisi nähdä osana sosiaalisia verkostoja ja niiden kautta vahvistaa osallisuuden tunnetta ja osallistumista. Näin pyritään muun muassa sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisyyn ja ihmisten lähellä olevien palveluiden kehittämiseen. Yhteisötyö käsitteenä viittaa yhteen sosionomin työmenetelmistä, jonka päämääränä on voimaannuttaa erilaisissa yhteisöissä eläviä ihmisiä. Sillä voidaan vaikuttaa joko suoraan yksittäisen ihmisen elämäntilanteeseen, tai yhteisön kehittämiseen. Yhteisötyön tavoitteena on vaikuttaa sosiaalisiin ongelmiin ja erityisesti ehkäistä syrjäytymistä. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 151 – 156.)

2.2 Yhteisöllisyys koulussa ja oppilashuollossa

Laitisen, Haanpään, Francken ja Lahtisen (2020) mukaan koulu on lapselle ja nuorelle tärkeä sosiaalinen ympäristö, jossa yhteisöön kuulumisen ja muiden viestimä hyväksymisen tunne ovat erittäin tärkeitä. Kuulluksi tuleminen, osallisuus ja mahdollisuus vaikuttaa luovat oppilaalle kuvan omasta merkityksestään koulussa. Yhteisöllisen toimintakulttuurin tärkeys erityisesti sosiaalisen median, globaalin tietoverkon ja erilaisten vertaissuhteiden maailmassa on suuri, koska kaikki nämä muovaavat lapsen ja nuoren arvomaailmaa. Koulussa vaikuttavat roolit, eli se miten ihminen käyttäytyy ja miten muut käyttäytyvät häntä kohtaan. Roolit tulevat vuorovaikutuksen kautta huomaamatta, ja niistä voi olla vaikea irtautua. Toinen käsite on normit eli se, mitä käytöstä koulussa hyväksytään. Ne ovat tiedostettuja ja tiedostamattomia ja säätelevät yhteisön ilmapiiriä ja toimintaa. (Laitinen, Haanpää, Francke ja Lahtinen 2020, 30 – 31.)

Kiilakosken (2014) mukaan nuorten väliset ja nuorten ja aikuisten väliset suhteet on tärkeitä yhteisöllisyyden kannalta. Opiskelun ohella nuoren kokemus ryhmän jäsenenä olemisesta on tärkeä. Ryhmätoimintaa on tärkeää tukea siksi, että jokainen nuori kokisi itsensä hyväksytyksi koulun ympäristössä. Koulu on yhteisö, jossa käydään viikosta ja vuodesta toiseen. Nuorten negatiiviset suhteet näyttäytyvät kokemuksena arvioimisesta ja alemmuuden tunteesta, kiusaamisena tai ryhmästä ulkopuolelle jättämisestä. Yhdessä olo, kaverit ja toisten nuorten seura kuuluvat kouluviihtyvyyteen ja sitä kautta kokemukseen yhteisöön kuulumisesta. (Kiilakoski 2014, 35 – 36.)

Nuorisotyön näkökulmasta yhteisöllisyyttä koulussa voidaan tukea luokkiin kohdistuvalla toiminnalla, joka tähtää ryhmädynamiikkaan eli luokkahenkeen. Perinteisin tapa on ollut ryhmäyttää luokkaa heti yläkoulun alussa. (Kiilakoski 2014, 95.) Ryhmäyttämisen prosessissa pyritään kehittämään ja tukemaan ryhmän jäsenten välistä vuorovaikutusta, toisiinsa tutustumista ja viihtymistä keskenään. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018.) Jokaisessa koulussa toimii monialainen opiskeluhuoltoryhmä, jonka työskentely on yhteisöllistä ja sen kohteena on jokin ryhmä tai koko kouluyhteisö. Se ohjaa koulun tekemää yhteisöllistä työtä suunnitelman pohjalta. Opiskeluhuoltoryhmään kuuluvat opetushenkilöstö, opiskeluterveydenhuolto, koulukuraattori ja -psykologi sekä oppilaat ja vanhemmat. (Hietanen-Peltola ym. 2019, 22.)

Perälä ym. (2015) mainitsevat yhteisöllisen opiskeluhuollon tehtäviksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen, mielenterveyden sekä terveellisen, turvallisen ja hyvinvoivan ympäristön toiminnan edistämisen. Näiden ohella ehkäistään kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa, sekä poissaoloja. Työhön kuuluu oppilaiden ja vanhempien osallistaminen koulun toimintaan, sekä yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Hyvät tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat osa opiskeluyhteisön hyvinvointia. Tukemalla näitä taitoja luodaan hyvää yhteistä ilmapiiriä, tuetaan ongelmanratkaisua ja ihmissuhdetaitoja sekä vahvistetaan itsetunnon kehitystä. (Perälä ym. 2015, 81.)

Hietanen-Peltolan ym. (2019) mukaan yhteisöllinen työ perustuu tietoon koko koulun tilanteesta ja on aina suunnitelmallista. Opiskeluhoitoryhmä kokoaa tavoitteet ja suunnitelman toiminnalle ja luo osallisuutta lisääviä toimintatapoja. Näitä ovat oppilaiden vaikuttamisen mahdollisuuksien luominen, sekä koulua koskevien ilmiöiden käsittely opetuksessa. Vuorovaikutuksen ja sosiaalisen ilmapiirin vahvistamisen keinoja ovat ryhmäyttäminen, tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen, rauhallisen ilmapiirin luominen sekä ongelmien ehkäiseminen. Myös arvokeskustelu koulun arjessa on osa yhteisöllistä työtä. Mielenterveyden tukeminen tapahtuu voimavarojen, mielenterveystaitojen ja arjen hyvien valintojen vahvistamisen kautta. Yhteisön toiminnasta huolehditaan myös ongelma- ja kriisitilanteiden varalta laatimalla toimintasuunnitelma. Yhteisöllisestä työstä on tiedotettava, sitä on seurattava ja arvioitava ja tehtävä mahdollisia muutoksia toiminnan kehittämiseksi. (Hietanen-Peltola ym. 2019, 29 – 30.)

Hietanen-Peltolan ym. (2018) mukaan käytännön yhteisöllinen työ on esimerkiksi luokkien ryhmäyttämisen ideointia ja sen toteuttamista yhdessä oppilaiden kanssa. Yhteisöllinen työ voi olla myös terveellisiin elämäntapoihin liittyvien teemapäivien ja tapahtumien rakentamista. Hyvinvointinäkökulmaa tuodaan esille koulupäivän aikana, esimerkiksi välitunneilla, oppituntien pituudessa ja ruokailussa. Myös vertaistoiminta tukioppilastoiminnan, välituntivastaavan, sekä vanhempainyhdistyksen kautta on yhteisöllistä työtä. Esimerkkejä ryhmätoiminnasta kouluympäristössä ovat KiVa-koulu, Friends-toiminta ja perhekerhot. (Hietanen-Peltola, Laitinen, Autio, Palmqvist, 2018, 23.)

3 Hyvinvointiohjaajan työnkuva

Vauhkonen (2019) kuvaa hyvinvointiohjaajan työtä jalkautuvaksi työksi koulun ympäristössä lasten ja nuorten keskuudessa. Jalkautuva työ tarkoittaa käytettävänä olemista välitunneilla, sosiaalisessa mediassa ja tarpeen tullen tukena olemista yksilötasolla. Työhön kuuluu myös yhteisöllisen työn organisointi välitunti- ja harrastetoiminnan muodossa. Työhön kuuluu osana

moniammatillisen yhteistyön ja palveluiden tuominen osaksi lasten ja nuorten arkea. Moniammatillisia yhteistyötahoja ovat sosiaalityön tahot, kuten varhaisen tuen, lastensuojelun ja erikoissairaanhoidon henkilöstö. Nuoriso- ja kulttuurityön tahoja ovat nuoriso-ohjaajat, kirjastot ja liikuntapalvelut. Lisäksi hyvinvointiohjaaja voi olla tekemisissä seurakunnan, järjestöjen ja seurojen sekä oppilaitosten kanssa. Koulun omaan verkostoon kuuluvat psykologi, kuraattori, erityisopettaja, terveydenhoitaja sekä yhteisöllinen opiskeluhuoltoryhmä. (Vauhkonen 2019, 6 – 8.)

Raahen kaupunki (2019) on määritellyt hyvinvointiohjaajan työnkuvaan kuuluvia osa-alueita: arjen varhainen tuki, hyvinvoinnin ja osallisuuden tukeminen sekä monialainen yhteistyö. Arjen varhainen tuki eli ennaltaehkäisevä työ on läsnäoloa, lapsen rinnalla kulkemista, kiusaamisen ennaltaehkäisyä, tukemista ihmissuhdeasioissa ja ryhmäytymisen edistämistä. Hyvinvoinnin tukemiseen kuuluvat teematunnit, tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen ja hyvinvointia tukeva välituntitoiminta. Osallisuuden tukemista ovat yksinäisten ja maahanmuuttajataustaisten oppilaiden mukaan saaminen, sekä kaikenlaisessa koulun toiminnassa mukana oleminen. Yhteistyötä vanhempien kanssa tehdään lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa, sekä osallistamalla vanhempainiltoihin. Yhteistyö koulun henkilökunnan kanssa on teemaviikkojen ja -tuntien suunnittelu ja osallistuminen, sekä luokkatilanteissa työrauhan tukeminen. (Raahen kaupunki 2019.)

Pesonen ja Laine (2020) nostavat esille sosiaaliohjaajan työotteen varhaisen tuen tekijänä, joka muistuttaa hyvin paljon hyvinvointiohjaajan työnkuvaa. Työssä korostuu läsnäolo, helposti saavutettavuus ja oppilaiden keskuudessa liikkuminen. Työnkuvaan kuuluu myös perhetyön tekeminen, jossa sosiaaliohjaaja voi tarttua akuutteihin ongelmatilanteisiin perheissä. Tarkoituksena on tukea lasta mahdollisimman laajasti. (Pesonen ja Laine 2020, 71 – 77.)

Ahlberg ym. (2018) kuvaavat koulunuorisotyöntekijän tehtäviä, jotka ovat hyvin samanlaisia hyvinvointiohjaajan työnkuvan kanssa. Työ on yhteisöllistä, ennaltaehkäisevää ja koulunuorisotyöntekijä on koulussa osa arkea ja

henkilökuntaa. Työtehtävät liittyvät yhteisöllisyyden ja kouluviihtyvyyden vahvistamiseen ja kiusaamisen ehkäisyyn. Ero nuorisotyöntekijään on kirjoittajien mukaan se, että nuorisotyöntekijä käy tarpeen vaatiessa ohjaamassa tunteja tai ryhmiä koululla. Työmenetelmiä ovat välituntityö, oppilaskunnan kanssa tehtävä yhteistyö, kasvatustunnit, ryhmäyttäminen, kasvatus- ja yksilökeskustelut ja oppitunneilla resurssina oleminen. Kasvatustunnit voidaan järjestää moniammatillisesti tai yksin. Myös verkkonuorisotyö on osa hyvinvointiohjaajan työnkuvaa, jota tehdään oman työprofiilin kautta. Siellä jaetaan tietoa tapahtumista ja voidaan jutella viestien välityksellä. (Ahlberg ym. 2018, 2 – 9.)

4 Varhainen tuki

4.1 Varhainen tuki käsitteenä

Kuikan (2005) mukaan varhainen tuki on tuen muoto, joka edellyttää varhaista puuttumista huolta herättävään tilanteeseen. Varhaisessa puuttumisessa ongelmat huomataan ja niihin pyritään löytämään sopivia ratkaisuja ajoissa. Kyseessä on työntekijän oma kokemus eli huoli lapsesta tai nuoresta. Taustalla on mahdollisuus toimia vielä, kun tuen muotoja on paljon. Näin ehkäistään ongelmien ja huolien kasaantuminen ja kärjistyminen. Varhaisen puuttumisen tueksi tarvitaan hyvinvointia lisäävää ja ongelmia ehkäisevää työtä. (Kuikka 2005, 7.)

Lundbom (2014) kuvaa ehkäisevän työn työmuotoja helposti saatavaksi tueksi ja ohjaukseksi, jossa ihminen nähdään ja ymmärretään kokonaisvaltaisesti, ja sen jälkeen etsitään juuri hänelle sopiva tuki. Hänen mukaansa varhaisen tuen vaiheessa ei vielä tarvitse ratkoa ongelmaa, vaan keskitytään tukemiseen. Ehkäisevässä työssä tai työotteessa tarjotaan ohjausta ja neuvontaa ongelmatilanteeseen. Ideana on estää ongelmien syveneminen. Työote vaatii kohtaamista, vuorovaikutusta ja oikea-aikaisia palveluita. Olennaista on myös se, onko nykyinen tuki riittävää tai tehokasta. (Lundbom 2014, 10 – 14.) Kuikan (2005) mukaan varhaista puuttumista voi olla myös yhteisöllisellä tasolla. Näitä

voivat olla mitkä tahansa yhteisöt lapsen ja nuoren elämässä, joissa sovitaan pelisäännöt ongelmatilanteiden varalle. (Kuikka 2005, 23.)

Nivalan ja Ryynäsen (2019) mukaan kasvatuksen toimintaympäristöissä työskentelevät voivat tarttua tilanteeseen huomattessaan lapsen tai nuoren käytöksessä jotain huolestuttavaa. Näitä asioita voivat olla myös hyvinvointia ja kehitystä uhkaavat riskitekijät. Työntekijän tulisi puuttua tilanteeseen ja tarjota olemassa olevia tukipalveluita. Työssä keskeistä on havaita tuen tarpeessa olevat ihmiset ja antaa heille heidän elämäntilanteeseensa sopivaa tukea. Tätä tehdään tunnistamalla hyvinvointia ylläpitäviä asioita heidän elämässään ja vahvistamalla niitä. (Nivala & Ryynänen 2019.)

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen 2001 käynnistämä Varpu-hanke pyrki tarjoamaan koulutusta ja tietoa varhaisesta puuttumisesta eri ammattilaisille. Hankkeesta vastasi Lastensuojelun keskusliitto ja Stakes. Keskeinen tavoite oli edistää välittämisen ja sen pohjalta toimimisen kulttuuria, jossa lasten ja nuorten hyvinvointi on kaikkien vastuulla. Hankkeessa painotettiin yhteistyötä, tietoa vastuista ja toimintatavoista, sekä edistettiin kehittämistyötä. (Lastensuojelun keskusliitto 2005, 2.) Välineeksi kehitettiin Huolen vyöhykkeistö, jonka tarkoituksena oli helpottaa työntekijää pohtimaan omia resurssejaan huolen herätessä. Tarkoituksena oli kartoittaa, riittääkö työntekijän oma osaaminen huolen käsittelyyn ja siihen puuttumiseen, vai tarvitaanko tukea toiselta taholta. Huolen puheeksi ottamiseen muiden aikuisten kesken on kehitetty myös opas. (Eriksson ja Rautava 2005, 9 – 10.)

4.2 Varhainen tuki koulussa ja oppilashuollossa

Oppilas- ja opiskeluhuoltolain (1287/2013) 2 § velvoittaa kouluja edistämään oppilaiden hyvinvointia ja osallisuutta, sekä ehkäisemään ongelmien syntymistä yhteisöllisen toiminnan kautta. Jotta varhaista tukea voisi sisällyttää koulun arkeen ja osaksi toimintaa, se vaatii henkilökunnan yhteistyötä, tavoitteellista ja sitoutunutta kehittämistä ja perehtymistä yksittäisten oppilaiden tarpeisiin ja tukeen. Koulun suhtautuminen oppilaaseen on myös oppilaan hyvinvoinnin ja osallisuuden näkökulmasta keskeistä. (Heinämäki 2007, 20 – 22.) Koulussa

tehtävä suunnitelmallinen hyvinvointityö on ennaltaehkäisevää työtä. Huolenaiheisiin reagoimalla ja puuttamalla lisätään koulun viihtyvyyttä, edistetään oppimista ja motivaatiota. (Honkanen ja Suomala 2009, 9.)

Huhtasen (2007) mukaan varhaisella puuttumisella koulussa tarkoitetaan keinoja ja tapoja, joilla voidaan puuttua oppilaan käytökseen, oppimisen haasteisiin tai hyvinvoinnin riskitekijöihin. Yleensä tuen tarve ilmenee ryhmän tai oppilaan käytöksestä, josta herää huoli. Puuttumisen tarkoituksena on ehkäistä koulunkäyntiä haittaavat seuraukset, kuten syrjäytyminen. Toisin sanoen pyritään takaamaan oppilaan hyvinvointi koulun käynnin aikana. Varhaisessa tukemisessa tulisi lähteä liikkeelle ratkaisujen ja tavoitteiden kautta, ei vain ongelman kautta. Prosessi kattaa kaikki oppilaalle ja hänen perheelleen tarjottavat palvelut, joita ovat niin sosiaaliset, psykologiset, kasvatukselliset ja lääketieteelliset palvelut. Puuttumista tulee tehdä myös ympäristön tasolla. (Huhtanen 2007, 28 – 29.)

Honkasen ja Suomalain (2009) mukaan oppilashuollon toimintaan kuuluu ennaltaehkäisevä työ, kriisityö, ongelmiin puuttuminen ja huolen puheeksi otto. Kasvun ja kehityksen tukemisessa olennaista on oppilaiden yksilöllisten tarpeiden huomioiminen ja mahdollisten haasteiden tunnistaminen hyvissä ajoin. Mikäli herää huoli oppilaasta, moniammatillinen oppilashuoltoryhmä keskustelee huolesta oppilaan ja tämän vanhemman kanssa. Kasvun ja kehityksen tukemisessa otetaan huomioon oppilaan yksilölliset tarpeet ja pyritään tunnistamaan ongelmat varhain. (Honkanen ja Suomala 2009, 41 – 44.)

Perälän ym. (2015) mukaan ennaltaehkäisevä työ on olennainen osa opiskeluhuoltoa, sekä yksilö- että yhteisötasolla. Oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä vastaa oppilaitoksen ympäristön ja oppilaiden hyvinvoinnista, sekä kehittää siihen liittyvää toimintaa. Se käsittelee myös oppilaitosta koskevia tutkimustuloksia. Tämä kaikki on hyvinvointia edistävää ja riskitekijöitä ehkäisevää työtä. (Perälä ym. 2015, 42 – 44.)

5 Tutkimukset ja aikaisemmat opinnäytetyöt

Yhteisöllisyyttä oli tutkittu eräässä opinnäytetyössä yhden koulun oppilailta ja vanhemmilta. Kontrolloidussa kyselyssä kysyttiin ajatuksia yhteisöllisyydestä. Tuloksissa nousi esille hyvän ilmapiirin luominen ja kuulluksi tuleminen osana yhteisöllisyyttä sekä kerhotoiminnan toiveet. (Jussila & Rauhamäki 2020, 2.) Eräässä pro gradu -tutkielmassa tutkittiin oppilaiden kokemuksia yhteisöllisyydestä ja yhteisöissä olemisesta koulussa haastatteleamalla yhdeksäsluokkalaisia. Tuloksista selvisi, että luokkayhteisöt ovat hyvin suljettuja ja roolit määriteltäviä. Vastaukset olivat kahtiajakoiset: osa oppilaista oli osana yhteisöä ja koki sen voimaannuttavaksi, osa taas koki itsensä ulkopuoliseksi. (Kainulainen 2014, 2.) Rautama (2015, 2) tutki alakoululaisten yhteenkuuluvuutta koulussa ja tärkeiksi elementeiksi nousivat erilaisuuden arvostaminen, yhteisölliset tapahtumat ja yhteisöllinen ilmapiiri.

Koulusosionomeista löytyi opinnäytetöitä eri kaupungeissa ja työnkuva oli yhtenäinen hyvinvointiohjaajan työnkuvan kanssa. Muun muassa Jokitalo (2020) oli tutkinut opinnäytetyössään koulusosionomin työn vaikuttavuutta opiskeluhuollon kokemusten kautta. Tutkimuksessa todettiin koulusosionomin työn muun muassa lisänneen oppilaiden osallisuutta ja vähentäneen opiskeluhuollon työtaakkaa. (Jokitalo 2020, 2.) Jokinen (2020, 2) tutki opinnäytetyössään koulusosionomin työnkuvaa ja selvisi, että yksilö- ja yhteisökohtainen työ vaihtelee kouluittain, mutta on erittäin tärkeää ja kaivattua. Lasten kokemukset omasta hyvinvoinnistaan ja tarpeista koulussa nousivat esille eräässä opinnäytetyössä. Lasten tarve sosiaalisten taitojen vahvistamiseen ihmissuhdeasioissa oli yksi tutkimuksen tulos. Varhaisen tuen mahdollisuus tarjota tätä tukea koulussa nähtiin toimivaksi. (Kivinen 2020, 2.)

6 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda esille hyvinvointiohjaajan yhteisölliseen työhön liittyviä kokemuksia kouluympäristössä. Ensimmäisenä tavoitteena oli saada selkeämpi kuva siitä, millaista työnkuvaan liittyvä yhteisöllinen työ on käytännössä. Toisena tavoitteena oli tuoda esille hyvinvointiohjaajan mahdollisuudet tehdä yhteisöllistä työtä koulussa varhaisen tuen keinoin. Opinnäytetyö toteutettiin haastattelemalla Joensuun alueella toimivia kolmea hyvinvointiohjaajaa sekä näissä kouluissa toimivia rehtoreita, erityisopettajia ja koulukuraattoreita.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Joensuun kaupungin hyvinvointipalvelut, joihin kuuluu muun muassa kaupunkilaisten hyvinvoinnin edistämisen palvelut (Joensuu 2021). Lähestyin heitä itse kysymällä, olisiko heillä tarvetta tutkimukselle hyvinvointiohjaajista. Hyvinvointiohjaajan työnkuvasta oli kysytty palautetta, mutta tulokset olivat numeraalisessa muodossa. Siitä syntyi idea selvittää kokemuksia nimenomaan yhteisöllisestä työstä. Toimeksiantajalta tuli toive haastatella koulun eri toimijoita eri näkökulmien saamiseksi. Tutkijana minua kiinnostivat myös hyvinvointiohjaajien kokemukset. Tutkimuskysymyksiksi muotoutuivat ”Mitä hyvinvointiohjaajan yhteisöllinen työ on käytännössä?”, ”Millaisena olet kokenut hyvinvointiohjaajan tekemän yhteisöllisen työn?” ja ”Miten koet että yhteisöllinen työ on onnistunut?”

7 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

7.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimusotteeksi valikoitui laadullinen tutkimus, koska lähtökohtana oli kokemusten tutkiminen. Kanasen (2014) mukaan laadullinen tutkimus kuvailee ilmiötä, josta ei vielä tiedetä tarpeeksi. Se antaa mahdollisuuden syvällisempään näkemykseen. Tavoitteena on ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen ja tulkinta. Laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan yhtä tapausta, josta halutaan saada mahdollisimman hyvä ymmärrys. Tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita merkityksestä eli siitä, miten toinen ihminen kokee ja näkee todellisuuden. (Kananen 2014, 17-19.)

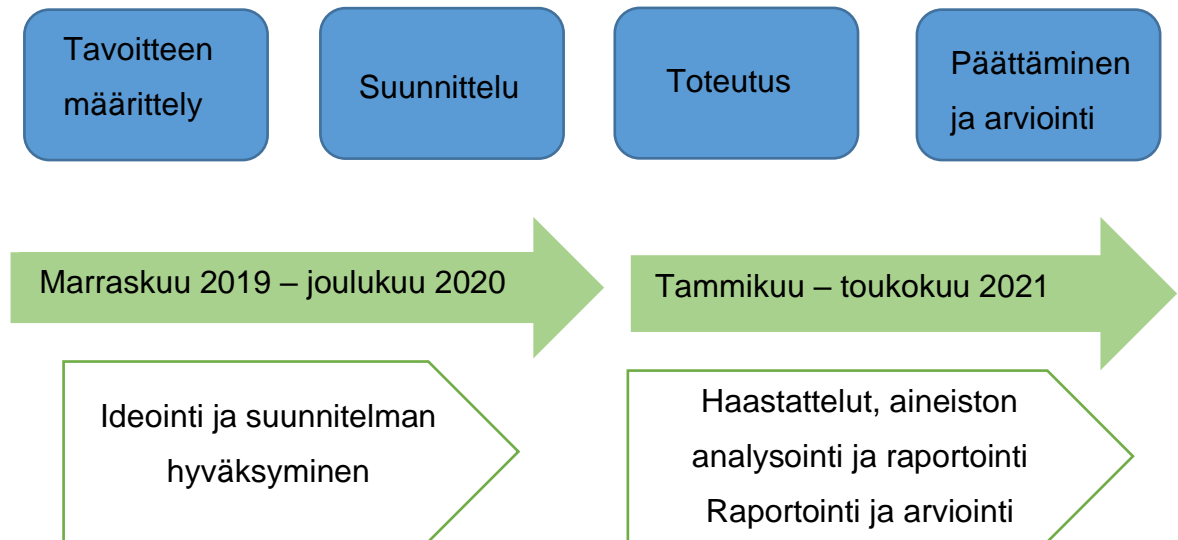
Laadullisen tutkimuksen yksi piirre on narratiivisuus, joka tarkoittaa kertomuksien ja kertomuksellisuuden tutkimista haastatteluiden kautta (Eskola & Suoranta 1998, 24). Juutin & Puusan (2020) mukaan laadullinen tutkimus on tärkeää, sillä tutkittavat ilmiöt ovat ihmisten vuorovaikutukseen, tilanteeseen ja aikaan liittyviä. Tällainen tutkimus antaa tilaa moninaisuudelle ja myös vähemmistöille. Koska kyseessä on kokemusten tutkiminen, tutkijan tulee itse pohtia omaan tulkintaansa ja ymmärtämiseensä liittyvät prosessit, sekä pohtia omaa ennakkokäsitystään aiheesta. (Juuti & Puusa 2020.)

Juutin ja Puusan (2020) mukaan tutkimusprosessille on ominaista sen joustavuus ja avoimuus, mikä antaa tutkijalle mahdollisuuden palata tutkimuskysymyksiin, teoreettiseen viitekehykseen ja omiin käsityksiinsä aiheesta. Tätä tapahtuu niin suunnittelu- kuin aineistonkeruuvaiheessakin, ja tällöin tutkimuksen rajaus voi tarkentua. Tutkimus muovautuu koko prosessin ajan, kunnes tutkija muodostaa johtopäätökset ja arvioi omaa työtään. Tärkeää on vuoropuhelu teorian ja aineiston sekä omien havaintojen välillä. (Juuti ja Puusa 2020.)

Alasuutarin (2011) mukaan laadullisen tutkimuksen aineistolle ominaista on sen laajuus, mikä antaa mahdollisuuden tarkastella tutkittavaa ilmiötä eri näkökulmista. Aineistoa katsellaan monelta eri näkökulmalta kyseenalaistaen jokainen itsestään selvä päätelmä. Tutkijalla on lopulta käytettävissään vain ne aineistot, joita jokainen haastateltava on päättänyt siinä tilanteessa ennalta sanoa. Tärkeää on kirjata ylös tarkasti, miten vastaus on sanottu ja miten haastattelija on kysymyksen ilmaissut. (Alasuutari 2011.)

Opinnäytetyö noudattaa lineaarista mallia (kuviokuva 1.). Toikon ja Rantasen (2009) mukaan lineaarisessa mallissa tutkimuksen työskentelyn vaiheet ovat tavoitteen määrittely, suunnittelu, toteutus sekä päättäminen ja arviointi. Tavoitteen määrittelyssä keskustellaan yhdessä ideasta tai tarpeesta tutkimuksen taustalla. Suunnitteluvaiheessa syntyy tarkempi tutkimussuunnitelma, jossa tulee olla tiedot aikataulusta, resursseista, työskentelymenetelmistä, riskianalyysi sekä viestintä- ja dokumentointisuunnitelma. Toteutusvaiheessa valmistetaan suunnitelman mukainen tuote, malli tai prosessi. Päättämisen- ja arviointivaiheessa

tehdään loppuraportointia, päätetään prosessia organisaatiossa ja tuodaan esille jatkotutkimusideoita. (Toikko & Rantanen 2009, 64 – 65.)

Kuvio 1. Opinnäytetyön eteneminen lineaarisen mallin mukaan (Toikko & Rantanen 2009, 64)

7.2 Teemahaastattelu

Hedelmällisin tapa tutkia kokemuksia on haastattelu, jossa tutkijan rooli on saada tietää mahdollisimman paljon tietystä asiasta (Laine 2018, 39.) Haastattelutyypiksi valikoitui teemahaastattelu, koska tutkimuksen aiheesta oli jo rajattu kolme kiinnostavaa näkökulmaa. Hirsjärven ja Hurmeen (2006, 48) mukaan teemahaastattelu antaa tilaa ihmisten erilaisille tulkinnoille ja merkityksille. Puusa (2020) luonnehtii teemahaastattelun tilannetta hyvin rennoksi, jossa ideana on antaa tutkittavan kertoa vapaasti aiheesta. Teemahaastattelussa teemat eli aihepiirit on valmiiksi määritelty, mutta niiden järjestys ja laajuus voivat vaihdella. Jos haastatellaan eri työnkuissa tai asemissa olevia henkilöitä, teemojen painotukset voivat vaihdella. (Eskola, Lätti & Vastamäki 2018, 29 – 30.)

Tutkimuksessa on kaksi eri haastattelumuotoa: yksilöhaastattelu ja ryhmähaastattelu. Ryhmähaastattelu voi olla hyvä vaihtoehto yksilöhaastattelulle, koska silloin jokainen haastateltava voi saada tukea toisistaan. Tällöin voidaan myös saada enemmän tietoa rohkaisun ja tuen

ansiosta. (Eskola & Suoranta 1998, 95.) Ryhmähaastattelussa haastateltavat kommentoivat aihetta tai teemaa spontaanisti, tuottaen uusia huomioita ja tietoa aiheesta. Haastattelijalla on mahdollisuus puhua usealle haastateltavalle yhtä aikaa, tai suunnata kysymyksiä jollekin ryhmän jäsenelle. Ryhmähaastattelu on hyvä tapa saada tietoa usealta ihmiseltä yhtä aikaa. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 61 – 63.) Yksilöhaastattelussa ja ryhmähaastattelussa tutkijan rooli eroaa merkittävästi. Siinä missä yksilöhaastattelussa tutkija ohjaa keskustelua, ryhmähaastattelussa ryhmän osanottajat keskustelevat keskenään teemasta ja tutkija voi olla ulkopuolisen roolissa. (Pietilä 2017.)

Haastattelut toteutettiin etäyhteyksin vallitsevan koronatilanteen takia. Yksilöhaastattelut puhelimitse ja ryhmähaastattelu Teams-palvelun avulla ilman videokuvaa. Puhelut nauhoitin puhelimen ääninauhurilla ja Teams-haastattelun palvelun oman tallentimen avulla. Suunniteltuja haastatteluja oli yhdeksän, joista lopulta toteutui kahdeksan aikataulujen yhteensovittamisen haasteiden vuoksi. Tämän vaikutusta käsittelen myöhemmin luotettavuuden kohdalla. Kaikkiin haastateltaviin olin ollut yhteydessä sähköpostilla, jossa olin kertonut eettiseen ja luotettavaan haastatteluun liittyvät asiat. Näitä käsittelen tarkemmin myöhemmin. Puhelun alussa kerroin tutkimuksen yleiset asiat viitaten sähköpostiin ja varmistin tilanteen olevan hyvä haastattelulle. Tutkimuskysymykset olin antanut etukäteen kaikille haastateltaville ja kaikki saivat halutessaan pitää niitä esillä.

Yksilöhaastattelut kestivät 10 minuutista 20 minuuttiin. Pituuteen vaikutti se, kuinka suoran vastauksen haastateltava osasi sanoa kuhunkin haastattelukysymykseen. Joissakin haastatteluissa oli tarpeen esittää tarkentavia kysymyksiä tai keskustella aiheesta muutoin, joissakin vastaukset tulivat hyvin selkeästi. Ryhmähaastattelun aineisto oli 50 minuuttia pitkä. Tähän vaikutti se, että tarkentavia kysymyksiä ja omaa rooliani keskustelun luojana tarvittiin enemmän kuin luulin. Käsittelen haastatteluun liittyviä seikkoja ja omaa rooliani myöhemmin.

7.3 Aineiston käsittely

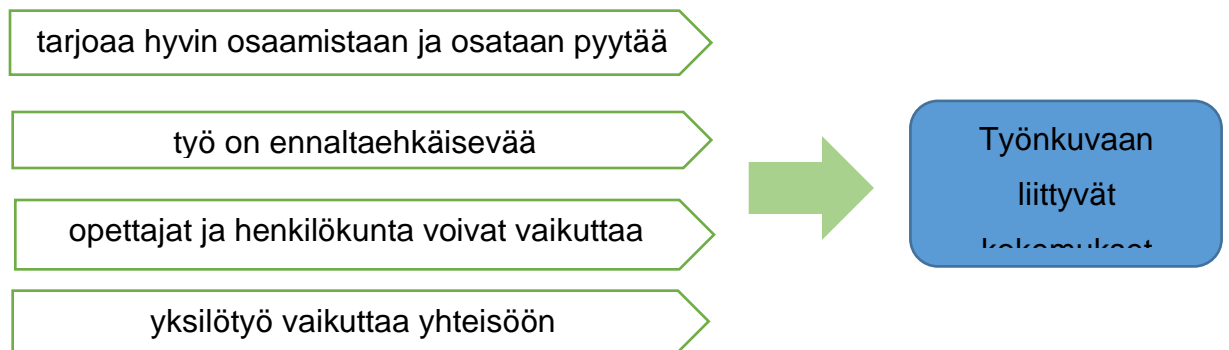
Haastatteluaineiston litterointi tapahtui muuttamalla puhelut tekstiksi sanatarkasti Word-tiedostoon. Ruusuvuoren ja Nikanderin (2017) mukaan litterointi on haastatteluaineiston muuttamista tekstiksi, joka toimii virallisena tutkimusaineistona. Litteroinnin tarkkuus taas määräytyy sen mukaan, tutkitaanko haastateltavien vuorovaikutusta vai asiasisältöä (Ruusuvuori 2010, 424). Analyysivaiheessa on hyvä hyödyntää sekä alkuperäistä tallennetta että tekstiksi kirjoitettua eli litteroitua materiaalia. Litteroitu teksti toimii muistiinpanona, joka auttaa huomioiden teossa. (Ruusuvuori ja Nikander 2017.)

Haastatteluaineiston litteroinnin jälkeen tapahtui karsiminen, jossa epäolennaiset asiat, kuten aiheeseen kuulumattomat kommentit, jäivät pois. Luotettavuuden takia jokainen nauhoite käytiin läpi uudelleen korjaten tai lisäten olennaisia sanoja tai sanamuotoja. Kun kaikki haastattelut oli litteroitu puhtaaksi, aineistoa tuli yhteensä 17 sivua. Litteroinnin ja analyysin eri vaiheet tehtiin erillisille tiedostoille, jotta alkuperäiseen tiedostoon pystyi palaamaan analysoinnin ja raportoinnin aikana. Anonymiteetti varmistettiin niin, ettei haastateltavan vastauksista voinut tunnistaa häntä. Kaikki tunnistettavat tiedot jäivät pois, kuten maininta koulusta.

Koska tutkimuksessa oli jo ennalta määriteltäviä tietyt teemat (tutkimuskysymykset), valikoitui analysointi tavaksi teemoittelu. Eskolan (2018, 219) mukaan teemoittelu tapahtuu lukemalla läpi koko aineisto, minkä jälkeen etsitään jokaisesta haastattelusta teemaan liittyvää sisältöä. Analyysivaiheessa etsitään usealle haastateltavalle yhtenäisiä teemoja (Hirsjärvi & Hurme 2006, 173). Kun pelkistetään haastatteluaineisto teemoiksi, voidaan puhua myös raakahavainnoista. Pelkistämisen toisessa vaiheessa raakahavainnot yhdistetään yhdeksi tai useammaksi havainnoksi. (Alasuutari 2007, 40.)

Jokaisella kysymyksellä oli oma värikoodi eli huomioväri, ja siihen liittyvällä vastauksella sama väri. Seuraavaksi erilliselle tiedostolle koottiin alustavat teemat kysymysten mukaan, joiden alle liitettiin värikoodatut vastaukset. Lopuksi kaikki vastaukset käytiin läpi ja etsittiin vastauksille yhtenäisiä teemoja (kuvio 2.). Näistä teemoista tuli uudelle tiedostolle virallisia teemoja, joiden alle lajiteltiin kyseiseen teemaan liittyvät vastaukset. Koko aineiston käsittelyn ajan edellisiin tiedostoihin palattiin, jotta varmistettaisiin vastauksen alkuperäisen asiasisällön

pysyminen. Vastaukset olivat lopulta hyvin yhteneväisiä, mikä helpotti suuresti analyysiä. Käytännön työtä koskevat teemat olivat *luokissa tehtävä työ, yhteistyö, jalkautuva työ ja tapahtumat*. Työtä koskevien kokemusten teemat olivat *työyhteisö, oppilaat ja työnkuva*. Työn onnistumiseen liittyvät teemat olivat hyvinvointiohjaajien *onnistumisen kokemukset ja haasteet*. Haasteiden teemat olit *yhteistyö, työnkuva, resurssit ja rakenteelliset seikat ja muut haasteet*.

Kuvio 2. Esimerkki vastausten teemoittelusta mukailen Hirsjärvi & Hurme (2006, 173.)

8 Opinnäytetyön tulokset

8.1 Yhteisöllinen työ käytännössä

Yhdeksi vallitsevaksi teemaksi muodostui *luokissa tehtävä työ*, jossa korostuivat ilmapiiriin liittyvät asiat. Luokissa tehtävä työ oli luokanvalvojan tai aineenopettajan huolesta esille nostettua, kohdennettua työskentelyä yhden luokan kanssa. Huoli liittyi tunne- ja vuorovaikutustaitoihin eli kaveritaitoihin. Koulun toimijoiden mukaan yhteisöllinen työ toteutettiin luokan oppilaille annettavan kiusaamiseen liittyvän kyselyn kautta, joka sitten käytiin yhdessä läpi ja pohdittiin tilanteeseen vaikuttamista. Tätä hyvinvointiohjaaja on tehnyt yhdessä luokanvalvojan ja oppilashuollon kanssa. Lisäksi mainittiin seiskaluokkalaisille syksyisin järjestettävä ryhmäytymispäivä, jossa hyvinvointiohjaaja on osana

päivää. Luokkatyöskentelyyn liittyi myös teematunnit joko yksin tai työparin kanssa tehtynä.

Toinen yhteisöllisen työn teema oli *tapahtumat*, joista mainittiin MOK-viikko (monialaisen oppimiskokonaisuuden viikko), vanhempainilta, teemapäivät ja tempaukset. Koulun toimijoiden mukaan hyvinvointiohjaaja on mukana tapahtumissa ideoinnista suunnitteluun ja itse tapahtumassa hänellä voi olla oma piste.

”Ite oon päässy järjestämään tai ollu mukana, kun meilläkin oppilaskunnan hallitus on ollu mukana, nii oon yrittäny olla niissä joko osallistumassa tai toiminnoissa mukana. Oon ite päässy järjestämään ja sitten ollaan yritetty myös ihan muuten vaan järjestää opettajien kanssa tämmösiä tempauksia. Pari isompaa on ollu ja sit on tulossa se MOK-viikko ja aiemmin oli Kansainvälisen vammaisten päivän kunniaksi teemapäivä, missä käsiteltiin syrjintään ja vammaisuuteen liittyviä teemoja kaikkien koulun oppilaiden kanssa.”

Kolmanneksi teemaksi nousi esille *jalkautuva työ*, jota tehtiin välitunneilla, luokissa ja yksittäisten oppilaiden kanssa. Koulun toimijoiden mukaan hyvinvointiohjaajan työnkuva antoi vapauden ja mahdollisuuden kulkea oppilaiden keskuudessa välitunneilla ja kohdata lapsia ja nuoria. Tähän kategoriaan kuului myös akuuteissa tilanteissa apuna toimiminen, kun esimerkiksi luokassa ilmenee haastavaa käytöstä tai oppilas itse tuntee tarvetta poistua äkillisesti luokasta.

”---(hyvinvointiohjaaja) on siellä koulun arjessa, välitunneilla, tarvittaessa luokassa sitten se turvallinen aikuinen saatavilla ja tavoitettavissa.”

Hyvinvointiohjaajat itse mainitsivat yhteisölliseksi työksi noin sanotun spontaanin ryhmäyttämisen ja yhteisöllisen ilmapiirin luomisen oppilaiden kesken. Se koettiin strukturoitua ryhmätoimintaa tärkeämmäksi työn muodoksi.

”Ehkä se on semmosta arjen välkäpäliä, mihin voi osallistua hällä väliä miltä luokalta tai semmosia mielenkiintosisia aulakeskusteluja, missä yhtäkkiä onkin useammalta luokalta oppilaita. (...) Mun mielestä ne on tärkeitä ne luonnolliset hetket.”

Koska koulut sijaitsivat pienemmällä paikkakunnilla syrjäisemällä seudulla, yhteisöllisyyden luominen ja sen ylläpito koettiin tärkeäksi. Haastatellut käyttivät itse termiä ’kylä’ puhuttaessa koulun paikkakunnasta. Koska kouluissa oppilaita saattoi olla eri kunnista, sekä ala- että yläkouluiikäisiä ja useasta pienemmästä koulusta, kokivat hyvinvointiohjaajat tärkeänä tehdä myös kyläyhteisön tasolla yhteisöllistä työtä. Eräs hyvinvointiohjaaja sanoi tähtäävänsä työllään siihen, että oppilaat kokisivat kyseisellä kylällä asumisen ja siihen kuulumisen ihan kivaksi.

Neljäs teema oli *yhteistyö* eri tahojen kanssa; nuorisotoimi, oppilashuoltoryhmä, yhdistykset, opetustoimi ja kyläyhteisö. Koulun toimijat kuvailivat hyvinvointiohjaajan roolia oppilaiden ja/tai koulun äänen esille tuojana. Oppilashuoltoryhmässä hyvinvointiohjaaja on mukana pohtimassa esimerkiksi kiusaamisasioita tai muita luokan ilmapiirin haasteita. Opetustoimen kanssa hän tuo omaa näkemystään esille kokouksissa oppilaiden keskuudessa olevista ilmiöistä. Nuorisotoimen kanssa tehtävä yhteistyö nousi esille paljon vastauksissa ja hyvinvointiohjaajat itse sanoivatkin tekevänsä paljon parityötä nuorisotoimen edustajan kanssa.

”Kun meillä on näitä verkostoja niin meillä on ollu semmonen iso yhteistyöverkosto, joka on kokoontunu kerran tai kahdesti lukuvuodessa. Siellä on nuorisopoliisia, kirjastoa, sosiaalitoimee, seurakuntaa että se on semmonen tosi monipuolinen. Hän (hyvinvointiohjaaja) on aina siinä ollu mukana ja aina on oppilasedustuskin. On hyvin perillä näistä koulun kokonaistyöstä ja verkostoista ja perhekeskustoiminnasta.”

Yhteistyön kautta on muodostunut esimerkiksi erilaista välituntitoimintaa ja kohdennettumpia ryhmiä. Nämä ovat muodostuneet oppilaiden erilaisista tarpeista ja toiveista. Hyvinvointiohjaajat itse kuitenkin sanoivat työnkuvassa

olevan todella vähän strukturoitua ryhmätoimintaa. Kaksi kolmesta hyvinvointiohjaajasta sanoi pitäneensä tarkemmin muodostettua pienryhmää. Muutoin kaikilla kolmella korostui luokan sisäiset kaveriporukoiden säännölliset tapaamiset.

8.2 Kokemuksia yhteisöllisestä työstä

Koulun toimijoiden kokemuksissa painottui hyvin vahvasti *oppilaiden* näkökulma eli se, miten tärkeäksi yhteisöllinen työ koettiin oppilaille. Yhteisöllisen työn koettiin antavan oppilaille tunteen läsnä olevasta aikuisesta, jota on helppo lähestyä. Sen myös koettiin antavan mahdollisuuden puhua myös henkilökohtaisista asioista, ja asioista, joista opettajalle ei kerrottaisi. Eräs vastannut sanoi yhteisöllisen työn antavan mahdollisuuden tutustua hyvinvointiohjaajaan jutellen, mikä antaa hyvät lähtökohdat toteuttaa yhteisöllisen työn muotoja.

”Hyvis on tärkeä pala koulun oppilaiden hyvinvoinnin edistämisessä ja olis äärimmäisen tärkeää, että tämä ois pysyväisluontoinen. Hyviksiä pitäis olla ympäriinsä kouluilla, koska oppilaat tarvii muutakin, kun vaan sen open. Ja kuraattori ei oo aina paikalla.”

Yksi hyvinvointiohjaajista piti tärkeänä oppilaiden äänen ja ideoiden kuulemisen ja esille tuomisen koulun sisäisissä kokouksissa. Hänen mukaansa juuri jalkautuva työ lasten ja nuorten parissa mahdollistaa kohtaamisen kautta keskustelun ja ideoiden kysymisen. Myös tunne- ja kaveritaidot mainittiin tärkeänä oppilaille. Kaikki koulun toimijat toivat ilmi sitä, kuinka paljon oppilailla on hankaluuksia tunne-elämän, käyttäytymisen ja kaveritaitojen parissa. Näiden kaikkien sanottiin vaikuttavan luokkaan ja sitä kautta koko kouluyhteisöön. Vastauksissa koettiin hyvinvointiohjaajan tekemän luokkatyöskentelyn, sekä akuutteihin tilanteisiin osallistumisen auttaneen oppilaita ja sitä kautta luokan hyvinvointia.

”(...) näiden oppilaiden vointi tai huonosti vointi näkyy luokkatilanteessa ja vaikuttaa sitä kautta muiden oppilaiden

työskentelyyn ja sitä kautta ilmapiiriin. Yksilötyöllä tuo siihen yhteisölliseen panosta ja se on ollu tosi tärkeitä ja ajankohtaista.”

Toinen teema liittyi *työyhteisöön* eli yhteisöllisen työn vaikutukseen työyhteisössä. Vastauksissa painottui hyvinvointiohjaajan työnkuvan antama lisäresurssi; yhteisölliseen työhön ei olisi aikaa tai helppoa nimetä tekijää. Tämä nousi usein esille juurikin akuuteissa tilanteissa koulussa. Vastauksissa korostettiin sitä, että opetushenkilöstöllä työn ensisijainen tehtävä on opettaa ja koulunkäynnin ohjaajien työ keskittyy oppitunteihin ja yksittäisiin oppilaisiin. Välitunnilla ja oppituntien aikana hyvinvointiohjaaja on se aikuinen, joka voi joustaa ja keskittyä oppilaan tai oppilaiden tilanteeseen. Myös opiskeluhuoltoryhmässä koettiin, että yhteisöllistä työtä on hyvinvointiohjaajan tekemänä enemmän kuin ilman hyvinvointiohjaajaa. Eräs vastannut sanoi, että opiskeluhuollon toimijoilla työ painottuu yksilökohtaiseen työhön, jolloin yhteisöllinen työ jää vähemmälle. Parityönä tehty yhteisöllinen työ ja sen ideointi koettiin molemmin puolin tärkeäksi.

”Koettu tosi tärkeeksi se työpanos ja että on koko ajan koululla ihminen, joka pystyy niihin akuuteimpiin juttelun tarvetta vaativiin asioihin puuttumaan ja tietää hirveesti nuorten asioista ja pystyy olla konsultoimassa, että mistä tämmönen ja tämmönen käytös johtuu. Että tietää vähän mitä siellä taustalla on jotain mitä opettaja ei sitten tiiä. Tärkeä linkki oppilaisiin ja opettajien välillä. ”

Hyvinvointiohjaaja koettiin tärkeäksi linkiksi lasten ja nuorten elämään ja koulun ulkopuolelle esimerkiksi nuorisotoimeen. Haastateltavat sanoivat hyvinvointiohjaajan olevan jo tärkeä osa työyhteisöä ja tasavertainen toimija koulussa. Myös hyvinvointiohjaajat kokivat itsensä osaksi koulun työyhteisöä, eikä erilaisella työnkuvalla heidän kokemuksiansa mukaan ollut vaikutusta asiaan.

Kolmas eli viimeinen teema oli *työnkuvaan* liittyvät kokemukset. Ennaltaehkäisevä työnkuva koettiin erittäin tärkeäksi koulussa, vaikka paljon hyvinvointiohjaajan työaika menee akuutteihin tilanteisiin. Kaikki koulun toimijat

kokivat yhteisöllisen työn tärkeäksi kouluissa ja sen toivottiin ehdottomasti jatkuvan. Erilaiset harjoitukset sosiaalisiin taitoihin ja ryhmäytymiseen koettiin tärkeäksi koulussa, sekä joustavuus ja matala kynnyks lähestyä. Myös hyvinvointiohjaajat kokivat oman työnkuvansa tärkeäksi kouluissa.

”Joo itse koen, että on (merkityksellistä) et se yhteisöllinen työ on just sitä ennaltaehkäisevää palvelua, mikä on meidän työnkuvan ydin. Että saadaan semmonen ilmapiiri joka ehkäisis niitä ongelmia mitä koulussa saattaakin olla, että miun mielestä yhteisöllinen työ on ratkaisu ja ennaltaehkäisevän työn kuvaelma.”

8.3 Yhteisöllisen työn onnistuminen

Kaikki koulun toimijat olivat yhtä mieltä siitä, että yhteisöllinen tuo oli onnistunut resursseihin, ympäristöön ja toiveisiin nähden. Työhön saivat vaikuttaa kaikki osapuolet ja hyvinvointiohjaaja kysyi palautetta työstään. Eräs haastateltava toi esille sen, että uusi työnkuva vaatii harjoittelua mutta on jo kehittynyt todella paljon. Hyvinvointiohjaajat itse kertoivat *onnistumisen kokemuksistaan*.

”Ihan konkreettisesti se, että jos on ollu joku oppilas, joka on jääny ryhmän ulkopuolelle tai muuten yksinäiseksi ja sen on saanu mukaan sinne ryhmään. Muutaman kerran on tullu miulle sanomaan tai että kun yhdessä mennään osaksi sitä ryhmää, niin on sit päässy, nii tuleehan siitä hyvä mieli. Ja sit jos on saanu tänne semmosta toimintaa mistä lapset ja nuoret on tykänny ja se on luonu semmosta positiivista ilmapiiriä, nii ne on semmosia onnistumisia mitkä tulee ekana mieleen.”

Hyvinvointiohjaajat itse kokivat *yhteistyössä* olevan tiettyjä haasteita, jotka heijastuvat yhteisöllisen työn tekemiseen. He kokivat, että kiireisinä aikoina kouluissa yhteisöllinen työ on lyhytkestoista, ja sitoutuminen koettiin vaikeaksi. Tähän syyksi he pohtivat koulun kiireistä ja hektistä arkea, jossa opetus on pääpainona. Kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että yhteisöllistä työtä pitäisi olla enemmän ja toivoivat että kaikki koulun aikuiset tekisivät sitä.

”Haasteena on se, että kun henkilökunta on väsynyt ja energia ei riitä niin sen ymmärrän, että silloin keskitytään siihen (opetukseen) että on tahmeaa lähteä miettimään, kenen kanssa lähdetään, että tuleeko tästä tapa vai onko nää vaan yksilökertoja. Haaveilen siitä, että se ei olisi minusta kiinni, että toteutuuko tietyt asiat. Ois kiva, että kaikki aikuiset koulussa olis semmosia joiden kanssa olis kiva olla ja osallistuttas ja kuulis ja tekis.”

Resurssit ja rakenteelliset seikat nousivat esille haastatteluissa. Työn suunnitteluun ja henkilökunnan yhteiseen keskusteluun ja ideointiin toivottiin lisää aikaa, niin koulun toimijoiden kuin hyvinvointiohjaajien suunnasta. Ajan rajallisuus aiheutti sen, ettei suunnitteluun ollut aina aikaa. Haastatteluista nousi esille huoli hyvinvointiohjaajan työnkuvan loppumisesta. Moni koki, että työyhteisöön ja yhteisölliseen työhön jää suuri aukko, jos hyvinvointiohjaaja lähtee.

”Se on tietyllä tavalla rakenteellinen seikka, että miten paljon aikaa me laitetaan semmoseen ryhmäytymiseen aikaa mutta kyllä se minun mielestä sitä kautta maksaa itensä takasin kun laitetaan paukkuja muuhunkin yhteisölliseen työskentelyyn kun aineen opiskeluun.”

Yksi iso haaste oli *työnkuvaan* liittyvä eli yksilökohtaisen työn määrän vaikutus yhteisölliseen työhön. Koulun toimijat kokivat nuorten tarvitsevan kuuntelijaa, vaikka sen koettiin syövän aikaa yhteisölliseltä työltä. Eräs koulun toimija sanoi kuitenkin yksilökohtaisen työn helpottavan yhteisöllistä työtä. Tarve kuraattorimaiselle kuuntelevalle aikuiselle on huutava, mutta toisaalta myös ilmapiiriasiat ovat erittäin tärkeitä. Kaksi kolmesta hyvinvointiohjaajasta koki yksilöllistä työtä olevan paljon; toisella se oli työnkuvan pääpaino ja toisella ajoittaista.

”Itekin koen, että ainahan sitä yhteisöllistä työtä vois itsekin tehdä enemmän mut sekin riippuu ajanjaksosta, että välillä tuntuu, että se oma työaika menee vaan siihen yksilötyöhön, ja välillä saa enemmän

irrotettua aikaa siihen yhteisölliseen työhön. Se on vähän semmosta aaltoliikettä.”

Eräs haastateltu koulun toimija kuvaili hyvinvointiohjaajan tekevän itsenäistä työtä, joka ei usein näy koulun henkilökunnalle selkeästi. Myös hyvinvointiohjaajat pohtivat samaa ilmiötä, sekä oman työnkuvan muotoutumisen haastetta alussa. Hyvinvointiohjaajat kokivat, ettei heidän osaamistaan tai mahdollisuuttaan esimerkiksi luokkatyöskentelyssä osattu aluksi huomata.

Muita haasteita olivat ajan jakautumisen haasteet ja oman ajan riittämättömyyden tunne. Yhteisölliseen työhön vaikutti myös se, kuinka paljon aikaa yleisesti on perehtyä luokkaan. Hankalaksi koettiin se, jos ei tuntenut luokkaa tai tilannetta kunnolla. Eräs hyvinvointiohjaaja koki, ettei aina saanut tarpeeksi ennakkotietoa luokanvalvojalta voidakseen puuttua luokan tilanteeseen. Tähän kuitenkin mainittiin nuorisotoimen tai opiskeluhuollon tuki ja apu tärkeäksi. Myös aiemmin mainitut työnkuvan muodostaminen ja rajaaminen työn alussa koettiin haasteiksi.

9 Pohdinta

9.1 Johtopäätökset

Tutkimuksen tarkoituksena oli tuoda esille kokemuksia yhteisöllisestä työstä, jossa tutkimus onnistui. Vastausten perusteella sain selkeämmän kuvan hyvinvointiohjaajan yhteisöllisestä työstä, eli tavoitteessa onnistuttiin. Myös toinen tavoite onnistui, sillä sain paljon kokemuksia hyvinvointiohjaajan mahdollisuuksista tehdä yhteisöllistä työtä. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen yhteisöllisen työn käytännöstä saatiin hyvin selkeät ja yhtenevät vastaukset. Eroja oli vain yhteisöllisen työn määrän jakautumisessa. Käytännön työssä hyvinvointiohjaajien vastaukset painottuivat spontaaniin kohtaamiseen, kun taas koulun toimijoilla järjestettyyn ryhmäyttämiseen ja tunne- ja vuorovaikutustaitoihin. Kumpikin näkökulma on kuitenkin tärkeä yhteisöllisyyden ja yhteisön kannalta.

Perttulan, Pääkkösen & Muinosen (2019) mukaan yhteisöllisessä työssä tärkeintä on positiivinen kohtaaminen ja vuorovaikutus. Muun muassa kaveritaitojen harjoittelulla on todettu olevan positiivinen vaikutus sekä oppilaiden arjessa jaksamiseen että opintojen tekemiseen. (Perttula, Pääkkönen & Muinonen 2019, 49.) Tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen taas on tärkeää mielenterveydelle. Se parantaa lapsen ja nuoren suoriutumista koulussa ja yhteisön jäsenenä. Positiivinen kouluympäristö tukee myös haasteista ja stressaavista tilanteista selviytymistä. Tunne- ja vuorovaikutustaidoilla voidaan myös tukea lapsen ja nuoren tunnetta siitä, että koulussa annetaan tukea ja välitetään. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2013, 13.)

Vastausten perusteella koulussa on todettu toimivaksi keinoksi ryhmäyttää ja siten lisätä yhteisöllisyyttä. Kiilakosken (2014) mukaan ryhmäyttämällä on paljon etuja, kuten vuorovaikutuksen nopeutuminen, sen rohkaistuminen ja erilaisissa tilanteissa toimimisen kehittyminen. Kehitysideana voisi nähdä ryhmäyttämisen jatkuvuuden esimerkiksi joka lukuvuoden alussa. Luokille, joilla on huomattu haasteita, voisi kehittää oman suunnitelman. (Kiilakoski 2014, 96, 134). Yhteisöllisen työn ja ryhmäyttämisen toivottiin myös tämän tutkimuksen vastauksissa olevan jatkuvaa ja suunnitelmallisempaa.

Mannerheimin lastensuojeluliiton (2018) mukaan turvallinen ryhmä vaatii tietoista työskentelyä pitkin lukuvuotta, eikä siihen riitä vain yksi tunti. Tärkeä osa turvallisuuden tunteen rakentamista ja ohjata oppilaat ratkaisemaan yhdessä haasteita luovasti ja rakentavasti. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018.) Ryhmäyttäminen voitaisiin nähdä myös luokkaa isomman yhteisön ilmapiirityöskentelynä. Yhteisöllinen työ voi siis olla organisoidun toiminnan lisäksi spontaania, kuten hyvinvointiohjaajat työtötään kuvasivat.

Toiseen tutkimuskysymykseen yhteisöllisen työn kokemuksista sain hyvin erilaisia mutta pääosin positiivisia kokemuksia. Yhteisöllinen työ koettiin tärkeäksi ja hyvinvointiohjaaja itse tärkeäksi osaksi työyhteisöä. Yhteisöllisen työn vaikutukset painottuivat aikuisten näkemyksiin lasten ja nuorten näkökulmasta. Kiilakoski (2012) toteaa ryhmäsuhteiden merkityksen olevan suuri koulussa, koska kokemus ryhmään kuulumisesta ja muiden nuorten mielipiteet ovat nuorille

elintärkeitä. Ikävistä asioista voi olla vaikea puhua aikuiselle, jonka takia koulussa ei välttämättä edes tiedetä negatiivisista ilmiöistä ryhmissä. Tämä johtuu siitä, että nuorten keskuudessa olevat säännöt eroavat usein koulun säännöistä, eikä itseän tai kaveriin kohdistuvasta ilmiöstä kerrota. Tähän tarvitaan luotettavia ja turvallisia aikuisia, joiden tiedetään puuttuvan asioihin kestäväällä tavalla. (Kiilakoski 2012, 55-56). Hyvinvointiohjaajan koettiin olevan tällainen luotettava aikuinen.

Kolmannessa tutkimuskysymyksessä yhteisöllisen työn haasteista, nousi esille toive kaikkien koulun aikuisten yhteisestä yhteisöllisestä työskentelystä. Opetusministeriö (2020) puhuu koulun toimintakulttuurista, jossa yhdistyvät yksilöllisten tarpeiden huomiointi ja yhteisöllinen hyvinvoinnin tukeminen. Hyvinvoinnin näkökulma on osa kaikkea toimintaa ja kaikkien toimijoiden työskentelyä. (Opetusministeriö 2020, 30-32.) Kiilakosken (2012, 53) mukaan moniammatillinen yhteistyö koulussa edellyttää kaikkien koulun toimijoiden valmiutta muuttaa käytäntöjä toimia uudella tavalla. Kokemusten perusteella kouluilla ei ole helppoa nimetä tekijää tähän työhön, jolloin työ jäisi huomattavan paljon vähemmälle. Jos siis luokkien tai koko koulun yhteisön tasolla haluttaisiin tehdä enemmän yhteisöllistä työtä, pitäisi siihen olla oma resurssi. Huoli hyvinvointiohjaajan työnkuvan määräaikaaisuudesta ja poistumisesta oli selkeästi esillä.

Ellonen (2008) toteaa koulun yhteisöllisen ilmapiirin vaativan toiminnallisia muutoksia. Koulun arjessa se tarkoittaa enemmän sekä oppilaiden, että oppilaiden ja opettajien välisiä kohtaamisia. Tasa-arvoisessa ja sosiaalisesti tukevassa koulussa oppilaat tuntevat toisensa ja samoin opettajan oppilaansa, eli tarvitaan lisää yhteisöllisyyttä. Koulu tulisi nähdä kasvuympäristönä, jossa muutkin kuin opettajat ovat läsnä oppilaille. (Ellonen 2008, 97 – 98.)

Rakenteelliset seikat mainittiin myös tutkimustuloksissa ja yhteisölliseen työhön panostamista pohdittiin. Kuitenkin vallitseva kokemus oli, että työhön panostamisella on positiivisia vaikutuksia koko kouluun. Vaikka kouluissa on yhteisöllistä työtä tekevä oppilashuoltoryhmä, vastausten perusteella käytännön yhteisölliseen työhön jää liian vähän aikaa. Hyvinvointiohjaajan kuvailtiin tekevän

kuraattorimaista yksilötyötä tarpeen mukaan, mutta tämä tarve vaikuttaa olevan hyvin suuri. Haastatteluissa nousi ilmi, että kuraattorimaiselle työlle on suuri tarve, mutta kuraattori ei ole paikalla. Voisiko hyvinvointiohjaaja tulla yhteisöllisen toiminnan kautta vastaan tässä asiassa? Kuten teoreettisessa viitekehyksessä Pohjola (2015) sanoi, yhteisöllisyys antaa yksilölle sosiaalista pääomaa eli tukea.

Tutkimustulosten pohjalta hyvinvointiohjaajalla on erittäin hyvät mahdollisuudet tehdä yhteisöllistä työtä. Se kuitenkin vaatii koko koulun tasolla yhteistä keskustelua, yhteistä suunnittelua ja sitoutumista ja pidempiaikaista työskentelyä – kaikilta. Toisaalta, koulun ja luokkien tarpeet vaihtelevat aika ajoin, joten suunnittelun pitäisi siis keskittyä ennaltaehkäisyyn eli varhaiseen tukeen. Yhteisöllinen työ voisi olla siis akuuttia ja suunniteltua ennaltaehkäisevää työtä. Koska yhteisöllinen työ on koettu onnistuneeksi ja sitä kaivataan jatkossakin, voisi moniammatillinen suunnittelu ja yhteisöllinen toiminta olla hyvä vaihtoehto. Uusi työnkuva tuo haasteita myös työn sisältöön, kun on mietittävä koulun tarpeista käsin, mikä on tärkeää ja mikä kuuluu omaan työnkuvaan. Yhteisöllinen työ on kehittymässä vastaamaan sekä koulun tarpeita, että hyvinvointiohjaajien näkemyksiä ympäristön tarpeista. Ilmiöiden näkemiseen, puuttumiseen ja uudenlaiseen toimintaan vaaditaan työntekijä, jolla on aikaa pysähtyä ja kuulla lapsia ja nuoria.

Kuten Kiilakoski (2014) sanoo, nuorten välisten suhteiden parantaminen tulisi nähdä muunakin kuin kiusaamisen ehkäisemisenä ja opiskelun tukemisena. Se tulisi olla osa kouluhyvinvointia ja kokemus siitä, että kouluun on kiva tulla. Kun lapsi tai nuori kokee olevansa hyväksytty ryhmässään, opiskelu on mieluisampaa ja motivaatio koulun käymiseen kasvaa. (Kiilakoski 2014, 36.) Heinosen (2020) mukaan, koulu voi parhaimmillaan olla kohtaamispaikka, jossa lapsi ja nuori kokee itsensä arvostetuksi ja kuulluksi yhteisön jäseneksi. Jos lapselle tai nuorelle antaa turvallisen ympäristön, jossa kokea itsensä hyväksytyksi sellaisena kuin on, se tukee kasvua ja kantaa pitkälle tulevaisuuteen. (Heinonen 2020, 5.)

9.2 Luotettavuus ja eettisyys

Hirsjärvi ja Hurme (2006) puhuvat aineiston keruun laadukkuudesta ja luotettavuudesta haastattelussa. Yksi asia on hyvä haastattelurunko ja teemojen syventämisen eli lisäkysymysten ennakointi ja miettiminen. Tutkijan tulee perustella hyvin omat valintansa niin kokemusten luokittelussa kuin kuvaamisessakin. Luotettavuus koskeekin enemmän sitä, ovatko haastateltavien kokemukset todenmukaisia, eikä tutkijan tulkinta ole vääristänyt niitä. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 184-189.) Puhelinhaastattelussa ei voi tulkita ympäristöä, vaan havaintoja voi tehdä vain haastateltavan omista sanoista. Tutkijana voi helposti käsittää äänensävyyn tai vastauksen tyylin eri tavalla, kuin haastateltava on sen tarkoittanut. Haastatteluissa tutkijan onkin tärkeää aina varmistaa haastateltavan ilmaisun tarkoitus omien väärin tulkintojen vähentämiseksi. Tämän takia myös vastausten teemoittelussa on oltava tarkkana, ettei sisältö muutu.

Mäkisen (2006, 92) mukaan haastattelun tulosten luotettavuus ja yleistettävyyys ovat tutkimuksen tärkeimpiä eettisiä periaatteita. Opinnäytetyö keskittyy eri haastateltavien kokemuksiin ja ajatuksiin, joten yleistettävyyys on hankalaa. Luotettavuuteen voi kuitenkin pyrkiä tekemällä omaa toimintaa läpinäkyväksi. Prosessia ja omia valintoja tulee pyrkiä kuvailemaan ja arvioimaan todenmukaisesti ja kriittisesti. On huomioitava myös se, että kolmea koulua koskeva tutkimus ei ole yleistettävissä vaikkapa kaikkia kouluja koskeväksi yleiseksi tiedoksi.

Aaltion ja Puusan (2020) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuudessa puhutaan siirrettävyydestä eli voisiko samat tutkimustulokset toteutua eri ympäristössä uudelleen tutkittuna. Tärkeää on analysoidessa ja tulkitessa tuoda esille tutkijan omat ajatuksensa laadullisuuteen liittyvistä asioista hyvin selkeästi ja läpinäkyvästi. Mitä tarkemmin ja havainnollisemmin tutkija tuo ajatuksensa ja tutkimuksen kulun esille, sitä uskottavampaa siitä tulee. (Aaltio ja Puusa 2020.) On vaikea sanoa vastausten toistumisesta, koska haastattelu on itsessään keskustelu, jonka pohjalta vastaukset saadaan. Jos haastattelussa kysyisi vain tutkimuskysymyksen ja tarkentavat kysymykset, voisi asetelman toistaa. Vastausten sisältö voisi jäädä vähäiseksi ja hyvät näkökulmat pois, jos teemahaastattelulle ominaisen teemasta keskustelun jättäisi pois.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2019) on laatinut ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet. Näitä ovat muun muassa tutkittavan henkilön ihmisoikeuden ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, sekä tutkimuksen toteutus niin, ettei siitä aiheudu tutkittavalle vahinkoja, haittoja tai riskejä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019.) Tutkijana tulee olla tarkkana, ettei ketään haastateltavaa voida tunnistaa, tai että vastaukset eivät aiheuta negatiivisia seurauksia. Tutkimuksessa rajaaminen on yksi iso asia, kun täytyy miettiä, mitkä asiat liittyvät teemaan, ylipäänsä tutkittavaan asiaan tai tutkimuksen tavoitteisiin.

Haastateltavalle tulisi kertoa ainakin tutkijan yhteystiedot, tutkimuksen aihe ja tavoite, haastattelun toteutus, osallistumisen vapaaehtoisuus, haastattelun luottamuksellisuus ja sisällön käyttäminen julkaisuun (Ranta & Kuula-Luumi 2017). Nämä asiat tulivat ilmi haastateltaville sähköpostitse. Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa omalta osaltaan se, että haastatteluun osallistui vain toinen kuraattori. Haastattelun pohjalta kävi kuitenkin ilmi, että koulukuraattorin kiertävä työ vaikutti osin vastausten sisältöön. Tähän luulisi vaikuttavan se, että koulukuraattori ei ole päivittäin samalla koululla, jolloin yhden koulun tilanteesta tai hyvinvointiohjaajan työstä on hankala kertoa. Tutkijana en kuitenkaan näe, että toisen kuraattorin kokemuksen puuttuminen vaikuttaisi lopulta merkittävästi tutkimuksen luotettavuuteen tai lopputulokseen.

9.3 Tutkimusprosessin arviointi

Arvioinnin menetelmänä toimi reflektiopäiväkirja omasta toiminnastani tutkijana. Pohdin jokaisen haastattelun jälkeen haastattelun kulkua, toimivuutta ja omaa toimintaani. Tästä Hirsjärvi ja Hurme (2006) käyttävät termiä haastattelupäiväkirja, johon voi kirjoittaa ylös havaintoja haastateltavista ja kysymyksistä. Vilkka (2020) sanoo reflektiopäiväkirjan eli oppimispäiväkirjan olevan oman oppimisen katselua eteen ja taaksepäin. Siinä kuvataan oppimisessa tapahtuvaa muutosta ja omien ajatusten kehitystä. Refleksiivisyys on oman toiminnan vaikutuksen pohtimista tutkimukseen liittyen. Refleksiivinen ote on sitä, että pysähtyy miettimään, mikä jo luetusta materiaalista kannattaa

valita kirjoitettavaksi ja miksi. Reflektiivisyys taas on omien tunteiden, osaamisen ja tietämisen pohtimista. (Vilkkä 2020.)

Koko tutkimuksen tekemiseen vaikutti se, että tämä oli ensimmäinen tekemäni tutkimus. Tein tutkimuksen yksin, jolloin mahdollisuutta osaamisen ja ajatusten vaihtoon ei ollut. Myös tutkimuksen aihe oli haastava työnkuvan uutuuden ja tutkimustiedon vähäisyyden takia. Teemahaastattelu oli ensimmäinen, jonka olen tehnyt, ja opin jokaisen haastattelun aikana ja jälkeen lisää itse haastattelusta ja sen toimivuudesta. Esitin kaikille samat kysymykset, mutta huomasin, kuinka paljon enemmän keskustelua vaadittiin joissakin haastatteluissa. Yllätyin myös siitä, kuinka haastavalta yhteisöllisen työn pohtiminen vaikutti, vaikka olin laatinut avuksi tarkentavat kysymykset. Tähän voi osaltaan vaikuttaa haastateltavien työn kiireisyys ja se, ettei kysymyksiin ole ehditty muun työn ohella perehtyä kunnolla.

Jos jotain muuttaisin tutkijana, niin olisin voinut perehtyä jokaisen haastateltavan rooliin koulussa ja yhteisöllisessä työssä paremmin. Se olisi voinut auttaa haastattelussa. Nyt keskityin vain selvittämään kokemuksia kysymysten kautta. Ryhmähaastattelussa yllätyin täysin siitä, kuinka hitaasti vastaukset tulivat. Huomasin myös, että osa puhui enemmän, mihin tutkijana olisin voinut tarttua ja kohdistaa huomion hiljaisempaan osapuoleen. Teams-palvelun kautta ryhmähaastattelu tuntui vaikealta, kun haastateltavia ei nähnyt ollenkaan. Oli vain syvä hiljaisuus, jos mikrofoni ei ollut päällä. En ollut varautunut hiljaisuuteen tai siihen, että aika loppuu kesken. Jos aikaa olisi ollut, olisin ehtinyt paneutua kysymysten jälkeen vastausten sisältöön ja kysyä koulukohtaisia tarkentavia kysymyksiä. Teams-palvelu oli yksinkertainen ja toimiva, mutta vuorovaikutus oli etäistä.

Olen kuitenkin tyytyväinen tutkimusmenetelmien valintaan. Yksilöhaastattelun koen toimivaksi, kun taas ryhmähaastattelussa keskustelu teemojen ja tarkentavien kysymysten pohjalta ei ollutkaan yhtä sujuvaa. Ryhmähaastattelussa keskustelua ei syntyneenkään niin paljon kuin toivoin, ja tutkijan roolia tarvittiin paljon vastausten saamiseksi. Jos olisin haastatellut hyvinvointiohjaajat yksilöhaastattelun keinoin, olisi tullut todella paljon haastattelumateriaalia. Pelkästään nyt ryhmähaastattelua oli hidasta litteroida ja

analysoida, koska keskustelussa tuli ilmi eri kohdissa eri asioita. Yksilöhaastattelussa olisin ehkä nopeammin saanut syvennyttyä aiheeseen yhden haastateltavan kanssa. Ryhmähaastattelussa haastateltavat saattoivat haluta kuulla muiden vastauksia, joihin on helpompi samaistua. Näin oman kokemuksen tai työ tekemisen syvempi tarkastelu jää helposti taka-alalle. Tämän kokemuksen pohjalta kahden eri haastattelumenetelmän käyttämisessä olisi hyvä huomioida eri menetelmien mahdollinen vaikutus vastauksiin ja haastattelutilanteeseen.

Omassa opinnäytetyöprosessissani suunnitteluvaihe oli odotettua pidempi. Siihen vaikutti yksin tekemisen vaikeus, sillä rajaaminen ja tutkimuksen suunnittelu yksin oli haastavaa. Itse teorian ja tutkimuksen etsimiseen ja rajaamiseen meni paljon aikaa muiden opintojen ohella. Uskon että tämän jälkeen osaisin kokemuksen kautta tehdä valinnat helpommin ja rajaaminen tapahtuisi alussa. Itse haastattelujen toteutus oli nopea. Analyysi- ja tutkimustulosten tarkasteluvaiheen koin tutkijana haastavaksi, koska kokemusten kanssa oli oltava sanatarkka. Kokemusten tutkiminen puhelimitse jännitti. Kun toista ei näe, vuorovaikutus ja tutkijan rooli aktivoimisessa on hankalampaa. Sain kuitenkin vastaukset tutkimuskysymyksiin ja tutkimuksen tarkoitus toteutui.

9.4 Ammatillinen kasvu

Ammatillisesti tutkimuksen tekeminen opetti paljon aihealueesta ja ammattini mahdollisuuksista. Olen edelleen hyvin tyytyväinen aihevalintaan ja koen tärkeäksi, että tein opinnäytetyön itseäni kiinnostavasta aiheesta. Opin kuinka paljon on vielä tutkittavaa ja miten voisin lähemmin tutustua aiheeseen oman alan kautta. Tässä tutkimuksessa en lähestynyt aihetta niinkään oman alan näkökulmasta, vaan painotin koulun ja varhaisen tuen roolia. Nämä molemmat ovat itseäni kiinnostavia teemoja ja työkenttiä, joissa voisin hyvin itsekkin työskennellä. Näistä kyseisistä teemoista voisi tehdä lisääkin tutkimusta.

Tutkimuksen tekeminen yksin oli haastavaa ja ajoittain toivoin, että olisin jakanut tekemisen jonkun toisen kanssa. Uskon että se olisi helpottanut paljon pohdintaa ja valintojen tekemistä. Alussa rajaaminen ja asiaan kuuluvan teorian löytäminen

oli hankalaa. Suunnitelmavaihe kesti pitkään, kun tutkimuksen hahmottaminen oli hankalaa, kun taas toteutus tuntui nopeammalta. Itse tulosten tarkastelu, analysointi ja raportointi oli pitkältä tuntuva ja hyvin tarkka prosessi. Koko tutkimuksen aikana korjasin paljon omaa tekstiä, vaihdoin lähteitä ja rajasin hyvin paljon. Oman työn teon ja tavan kirjoittaa huomasi selkeästi vasta lopussa ja osasi kriittisesti katsoa sitä. Kehityin paljon kirjoittajana ja viitekehyksen rakentamisessa. Käytin työssäni paljon erilaisia lähteitä ja koen sen rikkaudeksi.

Suunnitteluvaiheessa sain tietää, että koronaviruksen takia haastattelut pidetään etäyhteyksin. Se ei kuitenkaan vaikuttanut suuresti työhön, vain helpotti käytännön järjestelyjä. Yksin kotona tutkimuksen tekeminen oli työlästä kun pohdin asioita yksin. Tein tutkimuksen eri aikataulussa kuin luokkalaiseni, joten vertaistukea oli hyvin vähän. Ohjausryhmässäni oli hyvin eri vaiheissa olevia. Yhtä aikaa käytävät opinnot ja harjoittelut vaikuttivat prosessin hitauteen. Tämä oli kuitenkin tärkeä ja opettavainen kokemus kokonaisuudessaan. Mikäli eteeni tulee uusi tutkimuksen tekeminen, tiedän mitä tehdä eri tavalla kuin tässä prosessissa.

9.5 Jatkotutkimusidea

Koska tutkimuksen aihe on uusi, tutkimustuloksia voi hyödyntää hyvin laajasti. Tutkimustuloksia voi hyödyntää hyvinvointiohjaajan työnkuvan ja koulun yhteisöllisen työn suunnittelussa ja kehittämisessä Joensuun hyvinvointipalveluissa. Hyvinvointiohjaajista voisi tehdä laajempaa tutkimusta, koska työnkuvaa on myös muualla Suomessa. Tällöin voisi vertailla työnkuvan sisältöjä ja saada uusia kehitysideoita. Myös yhteisöllisyys varhaisen tuen näkökulmasta koulussa olisi hyvä jatkotutkimusidea, josta voisi tehdä esimerkiksi oppaan tueksi kouluille. Tämän tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset voisivat toimia taustatietona, mikäli oppaan tekisi Joensuussa.

Laajemmassa mittakaavassa koulujen yhteisöllisyyttä ja sen mahdollisuuksia voisi tutkia lisää. Varhaisen tuen näkökulmasta yhteisöllinen työ kouluissa voisi tuoda hedelmällisiä uusia toimintatapoja kouluihin, ja jopa vaikuttaa hyvinvointiohjaajan työnkuvaan Suomessa. Tässä tutkimuksessa keskityin

pelkästään hyvinvointiohjaajan työnkuvaan, jossa voi muun muassa toimia sosionomi. Hyvinvointiohjaajan tapaista työnkuvaa oli tehnyt koulusosionomi muualla Suomessa, mikä kävi ilmi etsiessäni aikaisempaa tutkimusta aiheesta. Myös sosiaaliohjaajan (sosionomi AMK) mahdollisuudet tehdä yhteisöllistä työtä olisi hyvä tutkimusidea.

Lähteet

- Aaltio, I., Puusa, A. 2020. Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon? Teoksessa: Juuti, P., Puusa, A. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus Oy. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523456167> 20.5.2021
- Ahlberg, J., Appelgren, J., Järvinen, E., Häsä, S., Komulainen, T., Koponen, P., Kääpä, J., Laitinen, M., Penttilä, A., Rihu, M., Tani, H. 2018. Koulunuorisotyön käsikirja. Vinkkejä ja työmenetelmiä nuorisotyöntekijöille. Aluehallintovirasto. https://www.nuortenkouvolta.fi/wp-content/uploads/sites/4/2018/12/Koulunuorisotyö_kasikirja_WEB.pdf 8.4.2021.
- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Birck, R. 2020. Pieni yhteisöllisyysopas. Vinkkejä yhteisöllisyyden kehittämiseen. Käräjätörmän monisukupolvinen yhteisökylä – hanke. <https://www.karajatorma.fi/wp-content/uploads/2020/09/Pieni-yhteiso%CC%88llisyysopas-RB.pdf> 19.5.2021
- Ellonen, N. 2008. Kasvuyhteisö nuoren tukena. Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67814/978-951-44-7206-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y> 25.4.2021.
- Eriksson, E., Rautava, M. 2005. Huolen vyöhykkeistö varhaisen puuttumisen tukena. Teoksessa: VARPU - Lapselle tukea ajoissa. Opettajat ja lastentarhaopettajat ovat avainasemassa lasten hyvinvoinnin ja turvallisen elämän takaajina. Varhaisen puuttumisen hanke. Sosiaali- ja terveysministeriö. Opettaja-lehti, numero 38 B. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Varpu-tukea-lapselle-ajoissa.pdf> 20.5.2021
- Eskola, J. 2018. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa: Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin näkökulmiin ja analyysimenetelmiin. PS-Kustannus. <https://www.ellibslibrary.com/book/978-952-451-825-3> 20.5.2021
- Eskola, J., Lätti, J., Vastamäki, J. 2018. Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. Teoksessa: Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. PS-Kustannus. <https://www.ellibslibrary.com/book/978-952-451-516-0> 20.5.2021

- Eskola, J., Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Heinonen, O-P. 2020. Saatteeksi. Teoksessa: Laitinen, K., Haanpää, S., Francke, L., Lahtinen, M. (toim.) Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa. Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2020:3a. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kiusaamisen_vastainen_tyo_kouluissa_ja_oppilaitoksissa.pdf 11.12.2020
- Heinämäki, L. 2007. Varhaista tukea koulun arkeen. Työvälineenä kehittämisvalikko. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 67. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hietanen-Peltola, M., Laitinen, K., Autio, E., Palmqvist, R. 2018. Yhteisestä työstä hyvinvointia – opiskeluhoitoryhmä perusopetuksessa. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Ohjaus 9/2018. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136782/Ohjaus%202018_009_verkko_20180117.pdf?sequence=4&isAllowed=y 30.9.2020
- Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2006. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Honkanen, A., Suomala, A. 2009. Oppilashuollon käsikirja. Keuruu: Tammi.
- Joensuun kaupunki. 2020. Hyvinvoinnin toimiala. https://www.joensuu.fi/hyvinvoinnin-toimiala_5.2.2021
- Jokitalo, J-P. 2020. Opiskeluhoollon kokemuksia kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/336813/Opinn%C3%A4ytety%C3%B6_valmis_Jokitalo.pdf?sequence=2
- Jokitalo, S. 2020. Koulusosionomi osana kouluyhteisöä. Uuden työnkuvan kehittyminen Tampereella. Opinnäytetyö. Lab ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/345316/Jokinen_Sofia.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Jussila, A., Rauhamäki, A-M. 2020. Kohti osallisempaa ja yhteisöllisempää koulua. Pedacafe-menetelmän kehittäminen Valtialan koulussa. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/119165/SalmelaVenla.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Juuti, P., Puusa, A. 2020. Johdanto. Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan? Teoksessa: Juuti, P., Puusa, A. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus Oy.
- Kainulainen, L. 2014. Koettu yhteisöllisyys. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/95064/GRADU-1394628818.pdf?sequence=1>
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Teoksessa: Makkonen, T. (toim.) Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän Ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Kiilakoski, T. 2012. Koulu nuorten näkemänä ja kokemana. Tilannekatsaus marraskuu 2012. Muistiot 2012:6. Opetushallitus. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/144743_koulu_nuorten_nakemana_ja_kokemana_2.pdf 25.4.2021
- Kiilakoski, T. 2014. Koulu on enemmän. Nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja

107.
https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/koulu_on_ene_mman.pdf 7.4.2021
- Kivinen, P. 2020. Lasten vuoro kertoa. Varhaisen tuen tarve alakoulussa. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/349393/Kivinen_Pinja.pdf?sequence=2
- Kuikka, M. 2005. Mitä varhaisella puuttumisella tarkoitetaan? Teoksessa: VARPU - Lapselle tukea ajoissa. Opettajat ja lastentarhaopettajat ovat avainasemassa lasten hyvinvoinnin ja turvallisen elämän takaajina. Varhaisen puuttumisen hanke. Sosiaali- ja terveysministeriö. Opettaja-lehti, numero 38 B. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Varpu-tukea-lapselle-ajoissa.pdf> 20.5.2021
- Laine, T. 2018. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa: Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin näkökulmiin ja analyysimenetelmiin. PS-Kustannus. <https://www.ellibrary.com/book/978-952-451-825-3> 20.5.2021
- Laitinen, K., Haanpää, S., Francke, L., Lahtinen, M. 2020. Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa. Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2020:3a. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kiusaamisen_vastainen_tyo_kouluissa_ja_oppilaitoksissa.pdf 11.12.2020
- Lundbom, P. 2014. Ehkäisevä työ käsitteenä ja toimintana. Teoksessa: Pylkkänen, S., Viitanen, R. (toim.) Ehkäisevä työ pedagogisesti. Humanistinen ammattikorkeakoulu: Helsinki. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2015/03/Humak-ehkaiseva-tyo-pedagogisesti.pdf> 4.1.2021
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2018. Ryhmäyttäminen peruskoulussa. <https://www.mll.fi/ammattilaisille/kouluille-ja-oppilaitoksille/ryhmayttaminen/ryhmayttaminen-peruskoulussa/> 13.4.2021
- Meriluoto, T., Marila-Penttinen, L. 2015. Mikä osallisuus, mikä kokemusasiantuntijuus? Teoksessa: Meriluoto, T., Marila-Penttinen, L., Lehtinen, E. (toim.) Osallisuuden ja kokemusasiantuntijuuden käsikirja. Ensi- ja turvakotien liitto. Verkkojulkaisu. https://issuu.com/ensijaturvakotienliitto/docs/osallisuus_osallisuuden_kokemusasi 24.4.2021
- Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio. 2009. Sosiaalialan asiakastyö. Teoksessa: Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A., Saarnio, T. (toim.) Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Nivala, E., Ryyänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka: Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Tallinna: Gaudeamus.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2020. Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2020-2023. Tavoitteena nuoren merkityksellinen elämä ja osallisuus yhteiskunnassa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:2. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162007/OK_M_2020_2_VANUPO_fi_u.pdf?sequence=1&isAllowed=y 8.4.2021

- Perttula, R., Rääkkönen, R., Muinonen, E. 2019. Miksi yhteisöllinen opiskeluhoito kannattaa? Teoksessa: Hietanen-Peltola, M., Laitinen, K., Järvinen J., ja Fagerlund-Jalokinos, S. (toim.) Toisella asteella toimien – Opas oppilaitoksen opiskeluhoitoryhmälle. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Ohjaus 10/2019. [https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138568/URN ISBN 978-952-343-374-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138568/URN_ISBN_978-952-343-374-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y) 22.2.2021
- Perälä, M-L., Hietanen-Peltola, M., Halme, N., Kanste, O., Pelkonen, M., Peltonen, H., Huurre, T., Pihkala, J., Heiliö, P-L. 2015. Monialainen opiskeluhoito ja sen johtaminen. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126938/Monialainen_opiskeluhoito_Opas36.pdf?sequence=1&isAllowed=y 6.4.2021.
- Pesonen, A-E., Laine, T. 2020. Sosiaaliohjaus koulujen sosiaalisessa työssä. Teoksessa: Helminen, J. (toim.) Sosiaaliohjaus – lähtökohtia ja käytäntöjä. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Pietilä, I. 2017. Ryhmäkeskustelu. Teoksessa: Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.
- Pohjola, A. Yhteisöt ja yhteisöllisyys monimuotoisena ilmiönä. Teoksessa: Väyrynen, S., Kostamo-Pääkkö, K., Ojaniemi, P. (toim.) Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. United Press Global. Painettu EU:ssa.
- Puusa, A. 2020. Haastattelutyypit ja niiden metodiset valinnat. Teoksessa: Juuti, P., Puusa, A. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus Oy. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789523456167> 20.5.2021
- Raahen kaupunki. 2019. Hyvinvointiohjaajan työnkuva. PDF-tiedosto. 10/2019. https://drive.google.com/file/d/1RjXeQESinE_2xUXKnUf0jkaAawff5Ol/view 22.4.2021
- Raatikainen, E. Rahikka, A., Saarnio, T., Vepsä, P. 2019. Ammattina sosionomi. Ranta, J., Kuula-Luumi, A. Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa: Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvuori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.
- Rantanen, T., Toikko, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Juvenes Print: Tampereen yliopistopaino.
- Rautama, A. 2015. Yhteisöllisyys monimuotoisessa alakoulussa 3-6-luokkalaisten kokemana. Opinnäytetyö. Mamk ammattikorkeakoulu. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/93753/Yhteisollisyys%20monimuotoisessa%20alakoulussa%203-6-luokkalaisten%20kokemana.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Ruusuvuori, J. 2010. Litteroijan muistilista. Teoksessa: Ruusuvuori, J., Nikander, P., Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi. Vastapaino: Tampere.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa: Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.
- Salonen, K. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulu. Oppimismateriaaleja. Puheenvuoroja 72. Tampere: Juvenes Print Oy.

- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. 2013. Mielen terveyden edistäminen kouluissa. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110540/URN_ISBN_978-952-245-949-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y 25.4.2021
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja. 3/2019. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf?_ga=2.28701306.799820744.1600955241-1445311260.1600955241 24.9.2020
- Vauhkonen, M. 2019. Hyvinvointiohjaajan käsikirja. Perehdytysmateriaali sähköpostitse. Vain sisäiseen käyttöön. 12.5.2020.
- Vilka, H. 2020. Akateemisen lukemisen ja kirjoittamisen opas. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Tutkimushaastattelurunko

Mitä hyvinvointiohjaajan yhteisöllinen työ on käytännössä?

-Koulupäivässä, verkostoissa, kouluyhteisössä (tapahtumat, lukuvuosi)?

Millaisena olet kokenut hyvinvointiohjaajan tekemän yhteisöllisen työn?

-Kouluyhteisön, lasten/nuorten, työyhteisön kannalta?

Miten koet että yhteisöllinen työ on onnistunut?

-Millaisia haasteita koet yhteisöllisellä työssä olevan?